

Zagreb , 20. siječnja 2009.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOG SABORA

Predmet: Prijedlog zakona o izmjenama zakona o obveznim odnosima

Na temelju članka 84. Ustava Republike Hrvatske te članka 129. Poslovnika Hrvatskog sabora podnosim Prijedlog zakona o izmjenama zakona o obveznim odnosima.

U postupku donošenja Zakona potrebna objašnjenja na sjednicama Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela davati će zatsupnik Dragutin Lesar.

Z a s t u p n i k

Dragutin Lesar

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA ZAKONA O OBVEZNYM ODNOSIMA

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona sadržana je u članku 2. stavak 4. Ustava Republike Hrvatske

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE PROISTEĆI DONOŠENJEM ZAKONA

Zakon o obveznim odnosima donesen je u 04. ožujka 2005. godine i objavljen u Narodnim novinama 35/2005 (izmjene i dopune u Narodnim novinama br. 41/2008.). U postupku donošenja tog zakona, rasprave u nadležnim odborima i Hrvatskom saboru ukazano je na negativne posljedice koje mogu proizići, a u praksi i proizlaze, iz primjene članaka 586, 587, 588 i 589 Zakona, a koji govore o ugovoru o dosmrtnom uzdržavanju.

Konkretno, riječ je o činjenici da su brojne, mahom starije osobe, primjenom ovih odredaba Zakona bezočno prevarene i da im je praktično oteta jedina imovina koju su imali, najčešće nekretnina, kuća, odnosno stan u kojem su živjeli. Svakodnevno se u javnosti pojavljuju novi, sve drskiji, slučajevi zloporabe ovog dijela zakona, u što su se naši građani mogli uvjeriti kroz napise u medijima i televizijske priloge, gdje su izneseni konkretni primjeri. U posljednjih par primjera više se i ne radi samo o otimačini imovine bespomoćnih staraca. To je vjerojatno prethodno obavljeno. Radi se o osnivanju ubožnica u kakve su siromašne starice i starce smještali početkom prošlog stoljeća da u njima provedu posljednje dane. U to vrijeme na račun države ili bogatog pokrovitelja. Danas ti ljudi ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju svoju mirovinu prepisuju na uzdržavatelja i prepuste mu se na milost i nemilost. Ovo drugo, u pravilu Ti i prethodni slučajevi pokazali su da se ne radi samo o šteti koju su pretrpili primatelji uzdržavanja (a koji, da stvar bude još i gora, uzdržavanje nisu ni dobili), već i o tome da se upitnim čini funkcioniranje cjelokupnog sustava obveznih odnosa, koji, ovakav kakav jeste, omogućava takvu zloporabu i pljačku, a djelomice ju i potiče. A upravo taj sustav bi trebao najbolje pokazati koju razinu sigurnosti država jamči svojim građanima. Ako u tom sustavu postoji instrument (a ugovor o dosmrtnom uzdržavanju jest takav instrument) koji ne samo da omogućava da najslabiji i oni kojima je pomoć najpotrebnija ne budu zaštićeni, već i poziva otvorenoušću implikacija i nedorečenošću izraza, na zloporabu na štetu onih najmanje zaštićenih, u ovom slučaju starijih građana, onda se postavlja pitanje oportuniteti takvog sustava. Koliko god ga mi unapređivali, ako ne štiti one koji se sami teško mogu zaštititi, taj je sustav nevaljao i treba ga mijenjati.

Najgora stvar je nemoć države da zaštiti svoje građane, napose one starije i nemoćne, koji su najlakša meta onih koji zlouporabljavaju ove odredbe zakona. Štoviše država ne može jamčiti ni zaštitu, ni progon odgovornih, a kamoli naknadu štete ili povrat u prijašnje stanje. Od brojnih slučajeva individualnih prevara o kojima se svakodnevno piše u novinama, do eklatantnog primjera kuhara Mije iz Brezovice, koji je usprkos činjenici da je osumnjičen za različita kaznena djela na štetu djece i maloljetnika, praktično neometano vodio „starački dom“ u kojem su „štićeni“ živjeli bez elementarnih ljudskih uvjeta, pri čemu su bili sustavno zanemarivani i nagovarani da potpišu štetne ugovore o uzdržavanju.

Na poslijetku, potrebno je u praksi preispitati ulogu i način djelovanja javnih bilježnika, koje zakon obvezuje da potpisnicima ovakvih ugovora pročitaju predmetni ugovor u cijelosti, a

zatim pažljivo objasne što taj ugovor znači i koje sve obveze iz njega proizlaze, te ukažu na potencijalne nepravilnosti ili mogućnosti zlouporabe. Na žalost, zanemari se broj javnih bilježnika koji ovo doista i rade. Naravno, isto se tiče i tijela socijalne skrbi, koja se pojavljuju tek kad se ovakvi „slučajevi“ pojave u medijima, umjesto da se preventivno pobrinu da do polganog umiranja u nezagrijanim „domovima“ koji su do jučer bili štale, ne dođe.

Kako god, sve uključene strane – odvjetnici koji sklapaju ugovore, javni bilježnici koji ih ovjeravaju, davatelji uzdržavanja koji od gospodarskih zgrada u svom seoskom dvorištu rade smještajne kapacitete, socijalna služba koja se uključuje kad ih pozovu novinari, dakle svi se opravdavaju postojanjem odredbi u Zakonu o obveznim odnosima koji omogućavaju ovakva događanja. Isto su to pred dvije godine činile ekipe koje su otimala starcima stanove po Zagrebu, na što se, nažalost, zaboravilo. Kad je tomu tako, a jeste, predlažem da se spomenute odredbe koje definiraju tzv. «dosmrtno uzdržavanje» brišu iz Zakona o obveznim odnosima. Ovakav prijedlog posebice je opravdan jer u tekstu Zakona, članak 482 stavak (2) postoji ugovor o darovanju bez prave predaje stvari, u člancima 484, 485, 486 i 487 ugovor o darovanju s nametom, a i svi ostali članci od članka 479 do 491 pokrivaju slične potrebe. Iako se ne radi o istoj vrsti pravnog posla (darovanje je besplatan pravni posao i ne zahtijeva protučinidbu) i ovi ugovori mogu ponuditi rješenja u određenom broju situacija. Zakon također poznaje (u člancima 579 do 586) instituciju ugovora o doživotnom uzdržavanju, koji pokriva slične situacije. Promjenama u tom dijelu zakona moguće je spriječiti nastanak štete davatelju uzdržavanja, a bez opasnosti da dođe do zlouporabe na štetu primatelja uzdržavanja. Donošenjem ovog prijedloga zakona riješile bi se mnoge problematične situacije do kojih je dolazilo i još uvijek dolazi, zbog primjene spomenutih odredbi. Time bi se i čitav sustav uzdržavanja učinio transparentnijim, te se pružila učinkovitija zaštita starijim osobama kojima je uzdržavanje potrebno.

III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provođenje ovog Zakona ne bi trebalo angažirati dodatna sredstva u proračunu Republike Hrvatske.

Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o obveznim odnosima

Članak 1.

U Zakonu o obveznim odnosima («Narodne novine» br. 35/05 i 41/08.) Odsjek 10 «Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju», sa člancima 586, 587, 588 i 589, **briše se**.

Članak 2.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od objavljivanja u «Narodnim novinama».

OBRAZLOŽENJE:

Članak 1.

Ovim člankom propisuje se brisanje odredbi koje govore o dosmrtnom uzdržavanju.

Članak 2.

Ovim člankom propisuje se rok stupanja na snagu ovog Zakona.

Odredbe zakona za koje se predlaže da se brišu iz zakona

Odsjek 10.

UGOVOR O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

Pojam

Članak 586.

(1) Ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a druga se strana obvezuje da će mu za života prenijeti svu ili dio svoje imovine.

(2) Davatelj uzdržavanja stječe stvari ili prava koji su predmet ugovora o dosmrtnom uzdržavanju kad mu, na temelju toga ugovora, te stvari ili ta prava budu preneseni na zakonom predviđeni način stjecanja.

Pridržaj prava stvarnog tereta

Članak 587.

Ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu, može odrediti da se u njegovu korist na njoj osnuje stvarni teret uzdržavanja.

Utjecaj smrti davatelja uzdržavanja na ugovor

Članak 588.

(1) Umre li davatelj uzdržavanja prije primatelja uzdržavanja, njegova prava i obveze iz ugovora prelaze na njegove nasljednike, ako oni na to pristanu.

(2) Ne pristanu li na produženje ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, ugovor se raskida, a oni nemaju pravo zahtijevati naknadu za prije dano uzdržavanje, te su dužni vratiti primatelju uzdržavanja ono što je na temelju toga ugovora stekao davatelj uzdržavanja.

(3) Ako nasljednici davatelja uzdržavanja nisu u stanju vratiti ono što je na temelju ugovora o dosmrtnom uzdržavanju stekao davatelj uzdržavanja, dužne su primatelju uzdržavanja naknaditi vrijednost stečenog.

(4) Ako nasljednici davatelja uzdržavanja nisu u stanju preuzeti ugovorne obveze, oni imaju pravo zahtijevati naknadu za uzdržavanje koje je primatelj uzdržavanja dobio od davatelja

uzdržavanja, no dužni su primatelju uzdržavanja vratiti ono što je davatelj uzdržavanja stekao na temelju ugovora o dosmrtnom uzdržavanju.

(5) Sud će naknadu iz stavka 3. i 4. ovoga članka odrediti po slobodnoj ocjeni, uzimajući pri tome u obzir imovinske prilike primatelja uzdržavanja i osoba koje su bile ovlaštene na produženje ugovora o doživotnom uzdržavanju, te prava koja primatelj uzdržavanja ostvaruje na temelju stvarnog tereta.

Odgovarajuća primjena odredaba ugovora o doživotnom uzdržavanju

Članak 589.

Na ugovor o dosmrtnom uzdržavanju na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o ugovoru o doživotnom uzdržavanju.